

Eindverslag informateur

Op 21 maart 2022 verzoeken alle lijsttrekkers mij om als informateur aan de slag te gaan. Zij geven mij daarbij een duidelijke opdracht mee: kom tot het beste bestuur voor de inwoners van de gemeente Midden-Drenthe.

De lijsttrekkers geven in de opdracht zelf al invulling aan hoe dat beste bestuur voor de inwoners er uit moet zien. Er moet sprake zijn van politiek draagvlak, van vertrouwen en continuïteit. Er moet straks – met iets andere woorden in de opdracht gezegd – sprake zijn van een gedragen, betrouwbaar en houdbaar bestuur.

Ik heb mijn opdracht daarom zo opgevat, dat het er niet alleen om gaat zo snel mogelijk weer een college en coalitie te hebben. Maar dat ik er in mijn advies ook op moet letten dat de hele gemeenteraad vier jaar lang op een positieve manier kan samenwerken, onderling en met het college.

De formulering van de opdracht onderstreept dat daarvoor eerst en vooral vertrouwen nodig is.

Ik heb dat in mijn aanpak meegenomen en geef dat in mijn eindverslag en advies een duidelijke plaats.

Ik kijk terug op goede gesprekken. Alle partijen zijn gedreven om het goede te zoeken voor de Middendrentse samenleving. Alle partijen willen dat met elkaar doen. Tegelijk biedt op dit moment nog niet elke combinatie van partijen de in de opdracht gevraagde houdbaarheid.

Dank voor uw vertrouwen. Het was voor mij een eervolle opdracht. Ik hoop van harte dat u met dit eindverslag een volgende stap kunt zetten op weg naar het beste bestuur voor de inwoners van Midden-Drenthe.

Met vriendelijke groet,
Erjen Derks,
informateur

Inhoud:

Opzet	3
Opdracht	4
Werkwijze	5
Algemene bevindingen	9
Bevindingen raadsprogramma	11
Bevindingen coalitieakkoord	13
Advies	17
Slotwoord	21

1. Opzet:

De opzet van dit eindverslag is de volgende.

- Eerst neem ik de informatieopdracht integraal op (2.)
- Daarna geef ik een toelichting op mijn werkwijze (3.)
- In de hoofdstukken 4. tot en met 6. volgt de kern van mijn eindverslag. Ik maak vooraf een aantal algemene opmerkingen (4.). Daarna gaat het eerst over een mogelijk raadsprogramma (5.), vervolgens over een coalitieakkoord (6.).
- Ik geef een aantal overwegingen mee voor de volgende stappen (7.).
- Ik rond af met mijn advies (8.).

2. Opdracht:

Bijeenkomst 21 maart

Op 21 maart hebben de lijsttrekkers tijdens een openbare bijeenkomst duiding gegeven aan de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen 2022.

Partijen hebben op 21 maart gevarieerde antwoorden gegeven op de vraag wat voor soort programma en coalitie de voorkeur heeft.

Deze eerste inhoudelijk inbreng op 21 maart is voor mij de basis geweest om in informatie-gesprekken verder uit te diepen.

Tekst opdracht

De intregale tekst van de opdracht is deze.

De lijsttrekkers/fractievoorzitters in de nieuwe gemeenteraad van de gemeente Midden-Drenthe wijzen Erjen Derks aan als informateur.

Ze geven hem daarbij de opdracht om verkennende gesprekken te voeren met alle partijen. Daarbij verkent hij alle mogelijkheden om te komen tot het beste bestuur voor de inwoners van de gemeente Midden-Drenthe.

De informateur houdt zich aan de punten die hierna volgen.

- 1. Hij voert voor deze opdracht gesprekken met alle in de raad gekozen fracties.*
- 2. Hij verkent welke soorten programma's en/of akkoorden op voldoende politiek draagvlak kunnen rekenen.*
- 3. Hij verkent welke samenstellingen aan coalities duidelijk kunnen rekenen op politiek draagvlak, op vertrouwen en op continuïteit.*
- 4. Hij verkent welke thema's voor de fracties van belang zijn en hij verkent op welke terreinen de fracties willen behouden wat er al is.*
- 5. Hij gebruikt de spelregels die als bijlage bij deze opdracht zitten als leidraad.*
- 6. Hij geeft advies over de te nemen vervolgstappen, zoals het vervolgens aanwijzen van een formateur.*
- 7. Hij brengt in een openbare raadsvergadering schriftelijk en mondeling verslag uit van alle realistische mogelijkheden om te komen tot een gedragen, betrouwbaar en houdbaar bestuur voor de inwoners van de gemeente Midden-Drenthe.*

Midden-Drenthe, 21 maart 2022

3. Werkwijze:

Ik heb op basis van deze opdracht voor de volgende werkwijze gekozen.

Twee rondes

Ik heb overwogen dat korte en krachtige gesprekken meestal meer effect hebben dan gesprekken die langer dan een uur duren. Daarom ben ik twee keer met alle fracties in gesprek gegaan.

In beide gesprekken lag de focus op andere opgaves. Tegelijk was de scheidslijn niet te scherp: in elk gesprek kwam aan de orde wat op dat moment goed paste.

Eerste ronde

In de eerste ronde ging het over de vraag wat voor soort akkoord partijen willen sluiten. Een raadsprogramma met de hele gemeenteraad? Een coalitieakkoord met een meerderheid van partijen? Een combinatie van die twee?

Verder spraken we over bestuursstijl en hoe draagvlak en vertrouwen er in de praktijk uitzien. Welk gedrag past daarbij?

Tot slot keken we naar mogelijke coalities: wat past bij de uitslag van de verkiezingen, wat is de eigen voorkeur van elke partij en wat is het meest wenselijk voor de gemeente als je kijkt naar de informatie-opdracht?

Deze eerste ronde gesprekken heeft plaatsgevonden in de periode 23 tot en met 29 maart 2022.

3. Werkwijze:

Tweede ronde

Deze tweede ronde vonden de gesprekken plaats op een locatie buiten het gemeentehuis, ook in een ander dorp dan Beilen. Dat heb ik niet alleen gedaan omdat een andere locatie vaak tot een andere sfeer in het gesprek leidt. Maar ook om te onderstrepen dat het in de nieuwe raad nog meer gaat om 'lokaal' en 'buiten'.

In de tweede ronde lag de focus op de inhoud van de programma's en op de vertaling daarvan in de praktijk van het raadswerk. Waar liggen overeenkomsten, waar verschillen?

Nog wat verder inzoomend: wat zijn de speerpunten van partijen? En wat past in een raadsprogramma, wat in een coalitieakkoord?

Daarbij heb ik ook gevraagd naar beleid dat er al is en dat gewoon kan blijven. Met beperkte middelen in geld en menskracht kan de gemeente zijn mensen soms beter inzetten om beleid uit te voeren dan om beleid opnieuw te bedenken. Want de ervaring leert dat een beleidsproces al gauw een klein jaar in beslag neemt.

Ook in deze ronde keken we nog een keer naar het centrale thema in de opdracht: vertrouwen. Hoe ziet vertrouwen tussen bijvoorbeeld coalitiepartners er in de praktijk uit? En wat draagt bij aan continuïteit, aan een houdbaar bestuur?

De tweede ronde gesprekken heeft plaatsgevonden in de periode 30 maart tot en met 6 april 2022.

Derde ronde

Die laatste vraag (wat draagt bij aan een houdbaar bestuur?) maakte het nodig om met drie partijen een extra gesprek te voeren. Het gaat om Gemeentebelangen Midden-Drenthe, Gemeentebelangen Smilde Beilen Westerbork en de Partij van de Arbeid.

In gesprekken met diverse fracties kwam naar voren dat deze partijen – als grootste en als winnaars – het voortouw zouden moeten nemen en daarin de eerste verantwoordelijkheid hadden. Daarnaast werden deze grootste drie partijen telkens genoemd als onderdeel van een coalitie. Soms met z'n drieën, soms twee van de drie en dat laatste dan nog weer in wisselende samenstelling.

Tegelijk werd in veel gesprekken ook duidelijk dat de opstelling van GB SBW in de afgelopen jaren bij alle andere partijen in meer of mindere mate tot twijfel leidde: is het mogelijk om met GB SBW tot een vruchtbare en houdbare samenwerking in een coalitie te komen?

3. Werkwijze:

Omgekeerd maakte GB SBW in de eerste gesprekken duidelijk dat zij moeite had met hoe college en gemeenteraad de afgelopen periode met elkaar waren omgegaan, in het licht van het door GB SBW gewenste dualisme.

Twijfel over een mogelijke samenwerking paste niet bij mijn opdracht om te komen met een voorstel tot een houdbaar bestuur.

Het was daarom nodig dat de drie grootste partijen duidelijker uitspraken of een formatieproces met hen drieën serieus de moeite waard zou zijn.

Met die focus heb ik daarom met elk van deze drie partijen een extra gesprek gevoerd.

De gesprekken in de derde ronde hebben plaatsgevonden op 11 en 12 april 2022.

Gezamenlijk gesprek

Ik constateerde in deze drie extra gesprekken bij alle partijen de wil om serieus te kijken naar de mogelijkheid om samen een coalitie te vormen.

Tegelijk waren er, meer of minder, nog steeds aarzelingen. Die aarzelingen hadden te maken met programmatische verschillen. Maar meer nog met wat er de afgelopen jaren tussen partijen is gezegd, geschreven en gebeurd.

De vraag was daarmee: kunnen en willen partijen een streep onder het verleden zetten en opnieuw beginnen? Is er daarmee voldoende vertrouwen voor een coalitie? Of is er voor zo'n hechte politieke samenwerking, ondanks alle stappen vooruit in de gesprekken, op dit moment nog geen voldoende vertrouwensbasis.

Om die vraag goed te kunnen beantwoorden leek het mij, in goed overleg met deze drie fracties, nodig dat ze elkaar in de ogen keken vóórdat ik mijn eindverslag zou maken.

Ik heb partijen daarom uitgenodigd om elkaar op 19 april 2022 te spreken.

In dat gesprek hebben de drie partijen zich open naar elkaar uitgesproken. Bij GB SBW was er alle vertrouwen om samen met de beide andere partijen een coalitie te vormen. GB M-D en de PvdA spraken hun waardering uit voor de door hen gesignaleerde toenadering door GB SBW. Tegelijk is er bij hen op dit moment nog onvoldoende politiek vertrouwen om met GB SBW te komen tot een coalitie.

3. Werkwijze:

Gespreksverslagen

We hebben van alle gesprekken een zakelijk verslag gemaakt. Die verslagen kregen de instemming van de gespreksdeelnemers en zij ondertekenden die ook. ¹

De verslagen worden samen met dit eindverslag openbaar. Deze verslagen zorgen daarmee voor transparantie. Partijen kunnen over en weer van elkaar lezen wat ze gezegd hebben. En u kunt nagaan of mijn bevindingen en advies een logisch vervolg op die verslagen zijn.

Voor de gesprekken in de derde ronde met GB M-D, GB SBW en de PvdA heb ik, met hun instemming, hun gespreksverslagen uit de eerste, tweede en derde ronde al met hen gedeeld. Dat maakte het mogelijk dat ze in die ronde konden aangeven wat die gesprekken bij hen teweegbrachten.

Informatie over het proces

In het verlengde hiervan heb ik – met de voorafgaande instemming van alle partijen – ook informatie aan de samenleving gegeven. Op de website van de gemeente is te lezen wat er na de verkiezingen allemaal gebeurt tot er een nieuw college is. Ook mijn uitnodigingen voor de gespreksrondes zijn daar te vinden.

Zonder te denken dat ineens alle inwoners deze informatie lezen, is het weer een klein stapje om kiezers en gekozenen dichterbij elkaar te brengen. Openheid en transparantie passen bij de opdracht op te komen tot een betrouwbaar bestuur.

---

¹ De ondertekende verslagen berusten bij mij. Voor een snelle verwerking zitten de niet-getekende verslagen in één document als bijlage bij dit eindverslag.

4. Algemene bevindingen:

Inleiding

Hieronder deel ik mijn algemene bevindingen vanuit alle gevoerde gesprekken. In hoofdstuk 5 ga ik specifiek in op mijn bevindingen rond een mogelijk raadsprogramma.

Om daarna in hoofdstuk 6 mijn bevindingen te formuleren over een op te stellen coalitieakkoord.

Open, opbouwend en in beweging

Ik heb in alle gesprekken een open en opbouwende opstelling van de partijen ervaren.

Elke partij is gedreven om het beste te zoeken voor de samenleving van Midden-Drenthe.

Die positieve houding heb ik zeker ook ervaren omdat partijen daadwerkelijk naar elkaar toe bewogen. Los van de vraag of elke partij daarmee zijn einddoel kon realiseren – die beweging is het waard om vast te houden en uit te bouwen. Ik kom daar in mijn advies op terug.

Alle partijen

Ik merkte dat de opdracht voor deze informatie op raadsbreed draagvlak kan rekenen. Daarbij was het mooi om te horen dat ook partijen die zich realiseren waarschijnlijk geen wethouder te zullen leveren, zich gehoord en gezien voelden.

Ook dat houdt een belofte in voor samenwerking in deze nieuwe bestuursperiode.

Hierin zie ik bij alle partijen het eerste resultaat van de opdracht om te komen tot continuïteit en vertrouwen.

Raadsprogramma of coalitieakkoord

Alle partijen willen graag meedoen aan de totstandkoming van een raadsprogramma. Veruit de meeste partijen vinden dat onze gemeente moet kiezen voor een combinatie van een raadsprogramma en een coalitieakkoord.

De redenen daarvoor verschillen: de ene partij vindt dat we nog niet toe zijn aan alleen een raadsprogramma. De andere partij ziet een combinatie van een coalitieakkoord en een raadsprogramma als geschikter om daadkrachtig te kunnen besturen.

Ik kom verderop nog terug op hoe een raadsprogramma en een coalitieakkoord er in de praktijk uit kunnen zien.

4. Algemene bevindingen:

Uitvoeringsprogramma college

Er zijn ook partijen die een uitvoeringsprogramma van het college hebben genoemd als mogelijkheid. Zo'n uitvoeringsprogramma kan een college maken nádat er een raadsprogramma en/of coalitieakkoord is vastgesteld. Het gaat dan vooral over de manier waarop een college dat programma of akkoord in de praktijk wil gaan uitvoeren.

Over het algemeen lijken nut en noodzaak van zo'n uitvoeringsprogramma vooral af te hangen van de vorm en inhoud van een raadsprogramma en/of coalitieakkoord.

Partijen zijn het er wel over eens dat ook zo'n uitvoeringsprogramma van het college tot stand moet komen in samenspraak met de raad.

Samenwerking

Alle partijen willen graag met de andere partijen samenwerken, in elk geval in de gemeenteraad. Niet alleen door samen een raadsprogramma te maken, maar ook daarna in de aankomende vier jaar.

Voor veel partijen is het belangrijk dat alle partijen meedoen, als de raad in meerderheid keuzes maakt. Ook onderstrepen zij het belang dat alle partijen aanwezig zijn bij bijeenkomsten die bijdragen aan een goede onderlinge samenwerking en relatie. Het gaat bij gezamenlijke bijeenkomsten niet alleen om de inhoud en om het er zijn. Maar zulke bijeenkomsten zijn ook bij uitstek een plaats om elkaar als raadsleden te leren kennen, samen te werken en vertrouwen op te bouwen.

Sommige partijen noemen de sfeer in het seniorenconvent als een mooi voorbeeld van hoe het ook kan.

Deze en andere overwegingen kom ik bij alle partijen tegen.

Ik kom waar nodig daarop in de volgende hoofdstukken nog terug.

Vertrouwen

Ook geldt voor alle partijen: er is vertrouwen nodig om te kunnen samenwerken. Partijen kijken daarvoor het liefst vooruit: hoe kunnen we dat de komende jaren het beste concreet invullen?

Tegelijk kan het niet anders, of partijen kijken daarbij ook naar de stijl van samenwerken en politiek bedrijven in de afgelopen jaren. Daarin waren verschillen in stijl en opvattingen zichtbaar. Ik kom daar vooral op terug in hoofdstuk 6, waar het gaat over het coalitieakkoord.

5. Bevindingen raadsprogramma:

Inleiding

Nadat ik in het vorige hoofdstuk mijn algemene bevindingen heb beschreven, ga ik nu in op wat ik heb geconstateerd rond het onderwerp 'raadsprogramma'. In het volgende hoofdstuk ligt de focus op het coalitieakkoord.

Overeenstemming

Alle partijen zijn het er over eens dat een raadsprogramma in onze gemeente gewenst is. In overgrote meerderheid zien partijen dat voor zich in combinatie met een coalitieakkoord. Die combinatie is in elk geval voor alle partijen een goed bespreekbare optie.

Reikwijdte

Het beeld gaat variëren als het gaat om wat er in het raadsprogramma moet komen te staan.

Een enkele partij legt het accent vooral op het 'leren' (we doen dit voor het eerst) en kiest daarom voor een beperkt aantal onderwerpen. Met daarbij de vraag om goede aandacht voor procesafspraken.

De meeste andere partijen zijn royaler in het aantal op te nemen onderwerpen. Soms ook om daarmee de toenadering te zoeken tot partijen van wie de eerste voorkeur een raadsprogramma zonder coalitieakkoord is.

Verder constateer ik eensgezindheid over het doel en de concreetheid van het raadsprogramma: het gaat om de hoofdlijnen, om ambities en richting. De uitwerking in de details past ergens anders: in een coalitieakkoord en/of in een uitvoeringsprogramma van een college en/of gewoon door het college. Waarbij partijen ook bij de uitwerking onderstrepen dat het college de gemeenteraad in positie moet brengen.

Verder is de wens uitgesproken om het raadsprogramma te gebruiken als planningsinstrument van de gemeenteraad. Zodat de raad op belangrijke thema's kan vastleggen wanneer ze van het college tijdens deze bestuursperiode voorstellen kan verwachten.

Ik heb bij dit verslag een overzicht gevoegd van de onderwerpen die partijen genoemd hebben voor opname in een raadsprogramma. Ik beschouw dat als een basisdocument. Het is aan de raad om vervolgens zelf te bepalen welke onderwerpen ze inderdaad met elkaar willen opnemen in een raadsprogramma.

5. Bevindingen raadsprogramma:

Vertrouwen

Tot slot zijn er diverse partijen die het waardevol vinden om in een raadsprogramma afspraken te maken over de bestuurs- en samenwerkingsstijl. Aanvullend op wat er daarover in andere stukken al is opgeschreven. Uiteindelijk is bij alle partijen de benadering daarbij: als we in meerderheid iets afspreken als raad, dan mogen we van elkaar verwachten dat we allemaal meedoen.

Dit aspect raakt de kern van mijn opdracht, die gaat over betrouwbaar en houdbaar bestuur. Veruit de meeste partijen zien deze samenwerkingsstijl als basis voor vertrouwen.

6. Bevindingen coalitieakkoord:

Inleiding

In de vorige hoofdstukken heb ik mijn algemene bevindingen opgeschreven, gevolgd door wat ik heb waargenomen over het onderwerp 'raadsprogramma'. Ik ga nu in dit hoofdstuk dieper in op mijn bevindingen rond het coalitieakkoord.

Combinatie

Ik herhaal op deze plaats een belangrijke bevinding uit de gesprekken: de politieke wil om een raadsprogramma en een coalitieakkoord met elkaar te combineren.

Daarbij ligt het – hoewel niet door iedereen uitdrukkelijk zo uitgesproken – naar mijn inschatting voor de hand dat het raadsprogramma daarin leidend is. Een coalitieakkoord kan dus in de basis niet afwijken van het raadsprogramma.

Reikwijdte

Partijen zien over het algemeen een aantal ingangen om aan een coalitieakkoord te bouwen.

In de eerste plaats kan het gaan om onderwerpen waarover in het raadsprogramma doelen zijn geformuleerd. In een coalitieakkoord kun je dat soms verder uitwerken, waarbij het raadsprogramma leidend blijft en de uitwerking daar dus mee in lijn moet zijn.

In de tweede plaats kan het gaan om onderwerpen waarover partijen verschillende opvattingen hebben. Coalitiepartijen moeten dat in een coalitieakkoord uitonderhandeld hebben, zodat een college voortvarend en daadkrachtig aan de slag kan.

In de derde plaats kunnen, in het verlengde van het tweede perspectief, in een coalitieakkoord onderwerpen opgenomen worden waarover je sowieso duidelijke overeenstemming nodig hebt. Afspraken over de financiën zijn daarvoor als voorbeeld genoemd.

Zonder dat in detail scherp te hebben verwoord, zijn partijen het er over eens dat afspraken in een coalitieakkoord meer in detail zijn dan in een raadsprogramma. Tegelijk verwachten partijen dat ook een coalitieakkoord nog op hoofdlijnen zal zijn.

Wat opvalt is dat sommige partijen hoe dan ook voor duidelijke coalitieafspraken pleiten, ook als ze zelf geen deel van de coalitie zouden uitmaken. Voor hen weegt dan vooral het belang van daadkrachtig en betrouwbaar bestuur.

6. Bevindingen coalitieakkoord:

Samenwerking met de raad

Parallel aan deze overwegingen bij een coalitieakkoord vind ik bij alle partijen de opvatting dat een college de gemeenteraad tijdens de komende bestuursperiode nadrukkelijk in positie moet brengen. Sommige partijen benoemen dat daar de afgelopen circa twee jaar goede voorbeelden van waren.

Partijen leggen hierbij verschillende accenten, maar ik ervaar de wens om er nog een stapje bovenop te doen, boven wat tot nu toe gebruikelijk is. Er is breed de opvatting dat het urgent is om die positie als gemeenteraad te hebben en te houden.

Daarnaast voegen sommige partijen daar een wens aan toe: laat een wethouder geen wethouder van één partij of van de coalitie zijn, maar wethouder van de hele raad.

Bijna alle partijen laten weten dat de opiniërende gesprekken in de raadscommissies hier opnieuw een waardevolle invulling aan kunnen geven.

Wat bij dit onderwerp opvalt is hoe partijen op de afgelopen periode terugkijken. Over het algemeen zijn zeven partijen tevreden over de manier waarop college en gemeenteraad hebben samengewerkt. Een enkele partij verwoordde dat door te stellen dat ze eigenlijk in de raad niet meer ervoeren dat er een coalitie en een oppositie was. GB SBW heeft daarin met name in de eerste twee ronden een afwijkende opvatting geuit: het dualisme is onvoldoende uit de verf gekomen, iets dat naar de mening van GB SBW grondig moet veranderen.

Samenwerking binnen de coalitie

Ook over de samenwerking binnen een coalitie is gesproken.

Partijen zijn het er in grote lijnen over eens dat een partij in de gemeenteraad altijd herkenbaar moet kunnen blijven en een eigen geluid moet kunnen laten horen.

Er is grotere variëteit in opvatting hoe ver coalitieafspraken wat dat betreft moeten gaan. De ene partij hecht aan vrij strikte afspraken. De andere wil daar wat losser mee omgaan. Verschillende partijen hebben deze worsteling ook de afgelopen bestuursperiode gezien en/of ervaren.

Voor alle partijen geldt in elk geval dát er coalitieafspraken nodig zijn. Ook over hoe je er de komende vier jaar mee omgaat, als de omstandigheden of inzichten veranderen. Waar het naar de mening van deze partijen op aan komt is dat je elkaar vertrouwt en elkaar niet verrast.

Ook op dit onderwerp zag ik in de loop van de gesprekken standpunten dichterbij elkaar komen.

6. Bevindingen coalitieakkoord:

Scenario 1: Samenstelling coalitie – verkiezingsuitslag

Als je alleen zou hoeven te kijken naar de verkiezingsuitslag, is er brede overeenstemming over wat dat zou moeten betekenen: een coalitie van in elk geval GB M-D, GB SBW en PvdA.

Daarmee zou immers niet alleen een ruime meerderheid verzekerd zijn. Het zou ook ruimte geven aan alle winnende partijen om hun zege in een coalitie te verzilveren.

Tegelijk lagen er tussen GB M-D en de PvdA aan de ene kant en GB SBW aan de andere kant programmatische verschillen. Sterker nog speelde een rol hoe deze partijen (opnieuw: GB M-D en PvdA naar GB SBW en omgekeerd) de afgelopen jaren elkaars politieke optreden hebben ervaren. Belangrijk voorbeeld daarvan was de feitelijke afwezigheid van GB SBW bij commissievergaderingen en andere bijeenkomsten waar de andere raads- en commissieleden wel betrokken en aanwezig waren. Het effect daarvan was dat de andere partijen zich afvroegen hoe je samen aan vertrouwen kunt bouwen als één partij ervoor zorgt dat je elkaar niet ontmoet.

Ook het opzeggen van het vertrouwen in het vorige college had zijn politieke sporen nagelaten.

Toen ik aan de gesprekken begon, werd mij duidelijk dat juist door dit politieke handelen van GB SBW bij de andere partijen een duidelijk gemis aan basisvertrouwen was ontstaan. Dat gemis aan vertrouwen in een samenwerking tussen GB SBW en andere partijen was er eigenlijk bij alle fracties.

De derde gespreksronde bracht de drie grote partijen in beweging. Alle drie beseften zij dat de verkiezingsuitslag bij hen een extra verantwoordelijkheid had neergelegd.

Het was voor mij duidelijk dat alle drie partijen, op de een of andere manier, een nieuwe opstelling naar elkaar zouden moeten kiezen. Anders zou verder praten over dit scenario geen zin hebben.

Ik heb die oprechte bereidheid tot bewegen bij alle drie fracties gezien en gehoord.

Uiteindelijk moet ik de conclusie trekken dat deze combinatie van partijen in een coalitie op dit moment nog niet voldoet aan wat mijn opdracht zegt over een gedragen, betrouwbaar en houdbaar bestuur.

Anders gezegd: partijen zijn bereid te veranderen, ze zijn elkaar meer gaan vertrouwen, maar het is op dit moment nog niet genoeg. De afgelopen jaren spelen daarin nu nog een te grote rol.

Dat gegroeide vertrouwen is wél het vasthouden en uitbouwen waard, bijvoorbeeld in het opstellen van een raadsprogramma. In het belang van de inwoners van Midden-Drenthe is het in mijn ogen noodzakelijk dat de raad, welke coalitie er ook komt, stevig investeert in de onderlinge verhoudingen.

6. Bevindingen coalitieakkoord:

Scenario 2: Samenstelling coalitie – draagvlak en vertrouwen

De coalitie die op basis van de gevoerde gesprekken het meest voor de hand ligt, is een coalitie tussen GB M-D, PvdA en CDA, met de steun van GL. Een van de wethouders van de andere drie partijen zou dan ook de wethouder voor GL kunnen worden. Deze coalitie heeft ongeveer evenveel kiezers achter zich, als de coalitie in scenario 1.

Bijkomend voordeel van deze oplossing – ten opzichte van bijvoorbeeld voortzetting van de coalitie uit de vorige raadsperiode – is dat hiermee tegemoet gekomen wordt aan de brede wens om een college te vormen met drie in plaats van vier wethouders.

Samenstelling coalitie – andere scenario's

Op basis van de gevoerde gesprekken zijn er nog andere combinaties mogelijk. Ook die zijn wellicht politiek haalbaar, maar ze liggen minder voor de hand dan de zojuist genoemde combinatie.

Het meest voor de hand liggen is een combinatie van GB M-D, PvdA, CDA en de CU in een vergelijkbare rol als GL in de net genoemde combinatie.

Daarnaast zijn er combinaties denkbaar waar ik in de gevoerde gesprekken minder of weinig steun voor heb ervaren. Bijvoorbeeld voortzetting van de huidige coalitie.

7. Advies:

Op basis van de gevoerde gesprekken en de bevindingen zoals ik die hiervoor heb weergegeven, kom ik tot het volgende advies.

ALGEMEEN

1. Combinatie

Ik adviseer u om te komen tot een combinatie van een raadsprogramma en een coalitieakkoord, waarbij het coalitieakkoord niet in strijd kan zijn met het raadsprogramma.

2. Ná elkaar

Daarbij kunnen beide het beste ná elkaar totstandkomen. Op die manier kan het proces om tot een raadsprogramma te komen er maximaal aan bijdragen dat de samenwerking binnen de gemeenteraad vorm krijgt. Dat geldt zowel coalitiepartijen als partijen die geen deel uitmaken van de coalitie. Bovendien staat een raadsprogramma in rangorde boven een coalitieakkoord.

3. Voortzetting

Het is aan te bevelen om zowel in het raadsprogramma als in het coalitieakkoord nadrukkelijk te kijken naar de mogelijkheden om bestaand beleid voort te zetten. Dat maakt het mogelijk om meer capaciteit aan mensen en middelen in te zetten voor de uitvoering. Een beleidsproces vraagt namelijk veel inzet.

4. Haalbaarheid

Het is belang om het concept raadsprogramma en concept coalitieakkoord op feitelijke uitvoerbaarheid te laten beoordelen door in elk geval de ambtelijke organisatie.

RAADSPROGRAMMA

5. Proces

Het verdient aanbeveling om aan het begin van het proces onder begeleiding van formateurs tot goede procesafspraken te komen. Die gaan over hoe je tot een raadsprogramma komt én hoe je met een raadsprogramma omgaat.

Het samen opstellen van een raadsprogramma is bij uitstek de kans om verder te bouwen aan groeiend vertrouwen in de onderlinge samenwerking. Ik geef daarom nadrukkelijk in overweging hiervoor twee formateurs aan te wijzen, waarbij de tweede formateur als invalshoek procesbegeleiding heeft.

7. Advies:

Naar mijn inschatting zijn namelijk het proces om te komen tot zo'n programma en de inhoud van dat programma beide even belangrijk.

6. Raad en samenleving

Wanneer partijen in het raadsprogramma onderwerpen benoemen, adviseer ik om goede afspraken te maken zodat bij het uitvoeren van het programma de gemeenteraad een sterke positie heeft.

Een mogelijkheid daarbij is om voorafgaand aan het opstarten van beleidsprocessen een richtinggevende gemeenteraadsvergadering of commissievergadering te organiseren. Nog voorafgaande aan opiniërende commissiebijeenkomsten, die vaak al wat meer geordend zijn rondom concrete voorstellen en mogelijkheden vanuit het college. Zo'n aanpak zou je als pilot bij een nieuw onderwerp kunnen uitproberen.

Daarnaast geef ik nadrukkelijk in overweging om goede procesafspraken te maken zodat bij de verdere uitwerking en uitvoering van het raadsprogramma participatie vanuit de samenleving geborgd is.

7. Inhoud

Het is aan partijen om met elkaar te bepalen welke onderwerpen in het raadsprogramma thuis horen en wat ze daarover willen opnemen. De rode draad daarbij zal zijn dat het gaat om doelen, ambities e.d. Zonder in de gedetailleerde uitvoering terecht te komen.

Voorbeelden van onderwerpen en ambities zijn door alle partijen al genoemd. Vanuit die lijst met onderwerpen, al dan niet aangevuld met nog andere onderwerpen, valt een keuze te maken.

Ik raad u aan om het raadsprogramma zoveel mogelijk body te geven. Daarmee geeft u als gemeenteraad zichzelf de kans om ruimschoots in de praktijk te ervaren hoe raadsbrede samenwerking werkt. Werken aan de toekomst lijkt mij heilzamer dan praten over het verleden – al kan dat laatste soms ook nodig zijn.

8. Planning

Daarnaast is het aan te bevelen om met elkaar af te spreken welke onderwerpen je alleen in het raadsprogramma opneemt om vast te stellen wanneer je van het college een voorstel verwacht, wat dan de rol van de raad is en hoe je inwonersparticipatie invult.

7. Advies:

9. Samenwerking

Het is van belang om in het raadsprogramma aanvullende afspraken op te nemen over een opbouwende onderlinge samenwerking en omgangsvormen. Zulke afspraken zijn ook nodig om vertrouwen van inwoners te houden of te herwinnen.

10. Aanpak

Om het tempo in het proces van de formatie te houden, ligt het voor de hand dat de raad het raadsprogramma opstelt in twee tot drie dagdelen, binnen pakweg twee tot drie weken.

Het verdient aanbeveling dat alle raads- en commissieleden kunnen meewerken aan de totstandkoming van het raadsprogramma. Op die manier kunnen ook kleine fracties makkelijker voor bemensing zorgen, ook als één raads- of commissielid verhinderd is.

Verder geef ik u in overweging om de beoogd wethouders, de burgemeester, de griffier en de gemeentesecretaris de gelegenheid te geven als toehoorder de bijeenkomsten bij te wonen.

De verdere vormgeving zou ik aan de beide formateurs overlaten.

COALITIEAKKOORD

11. Combinatie

Daarna ligt het voor de hand om onder begeleiding van een formateur te komen tot een coalitieakkoord tussen GB M-D, PvdA en CDA met GL als partner. Een van de wethouders van de andere drie partijen zou ook de wethouder voor GL kunnen worden.

Het is nodig daarbij in een vroeg stadium in goed overleg met de burgemeester na te gaan of en hoe zijn portefeuille een rol kan spelen.

Ik pleit er ook voor om de kandidaat wethouders vanaf het begin van de onderhandelingen als lid van de fractie-delegatie aan de gesprekken deel te laten nemen.

Daarbij lijkt het mij wenselijk dat elke fractie met twee personen aan de gesprekken deelneemt.

De keuze voor maximaal vier partijen is ook ingegeven door de positie van het overleg tussen de fractievoorzitters: als meer dan de helft tevens onderdeel van een coalitie uitmaakt, kan dat zo'n overleg naar mijn inschatting nadelig beïnvloeden.

7. Advies:

12. Samenwerking

Het is gewenst om als coalitie duidelijke afspraken te maken over onderlinge samenwerking.

Ik raad aan om als coalitiepartijen na te gaan hoe je ook in een coalitieakkoord inbreng kunt geven aan andere partijen.

Daarbij adviseer ik in het coalitieakkoord, zo veel mogelijk met inbreng van andere partijen, concreet te maken hoe coalitiepartijen en college de samenwerking met de raad vormgeven.

Rekening houdend met wat daarover in dit eindverslag is geschreven. Dat kan onder andere door niet meer te spreken van oppositiepartijen.

Het is daarbij behulpzaam dat ook de te benoemen wethouders op zoveel mogelijk draagvlak binnen de gemeenteraad kunnen rekenen, ook van partijen die niet tot de coalitie behoren.

13. Vaststelling

Overweeg de mogelijkheid om ook het coalitieakkoord met een zo breed mogelijke meerderheid in de raad te laten vaststellen.

FORMATEUR

14. Formateur

Ik adviseer u als gemeenteraad twee formateurs aan te wijzen voor de totstandkoming van een raadsprogramma. Waarbij één van beide gericht is op de procesbegeleiding.

Daarnaast adviseer ik u om een formateur aan te wijzen om, ná de totstandkoming van het raadsprogramma, tot een coalitieakkoord te komen.

Daarbij kunt u deze formateurs een duidelijke opdracht meegeven, die aansluit bij het advies in dit eindverslag.

AFRONDING

15. Bouwen

Ik geef u als gemeenteraad in overweging gericht verder te bouwen aan de onderlinge samenwerking. Zonder dat dat ten koste hoeft te gaan van de eigenheid van partijen. De gevoerde gesprekken bieden daarvoor hoopgevende aanknopingspunten.

Slotwoord:

Ik wil u nogmaals bedanken voor uw vertrouwen. In de gesprekken en het daarop gebaseerde advies liggen naar mijn mening heel veel aanknopingspunten om de komende bestuursperiode tot mooie vormen van samenwerking te komen.

Tegelijkertijd ben ik me ervan bewust dat de coalitie die door mij als meest kansrijk wordt bestempeld bij sommige partijen tot teleurstelling zal leiden. Maar het is mijn overtuiging dat het voorliggende advies recht doet aan wat de acht partijen mij hebben meegegeven tijdens de verschillende gesprekken.

Mijn belangrijkste constatering is dat de acht partijen open en constructief naar de toekomst kijken. Met de politieke wil om gezamenlijk de gemeente te besturen. Met daarbij een sterke positie van de gemeenteraad. Met ruimte voor partijen met eigen opvattingen. En altijd in het belang van de inwoners van Midden-Drenthe.

Ik hoop van harte dat u met dit eindverslag een volgende stap kunt zetten op weg naar het beste bestuur voor de inwoners van Midden-Drenthe.

